

MÜNÂVÎ, Yahyâ b. Muhammed

MÜNÂVÎ, Yahyâ b. Muhammed

(يحيى بن محمد المناوي)

Ebû Zekeriyâ Şerefüddîn Yahyâ
b. Muhammed b. Muhammed
b. Muhammed el-Haddâdî
el-Münâvî el-Kâhîrî
(ö. 871/1467)

Şâfiî fakihî ve kâdilkudâtî.

Zilhicce 798'de (Eylül 1396) Kahire'de doğdu. Aslen Tunuslu bir aileye mensuptur. Büyük dedesi Cemâleddin Muhammed, Tunus'un Haddâde köyünden göç ederek Orta Mısır'da Nil'in batı kıyısındaki Münyetü Benî Husayb'a gelmiş, daha sonra babası buradan ayrılp Kahire'ye yerleşmiştir. Münâvî öğrenimine Kahire'de başladı. On yaşında hâfızlığını tamamladı; ayrıca fıkıh, fıkıh usulü, hadis ve nahiv konularında bazı temel metinleri ezberledi. Muhammed b. Abdüddâim el-Birmâvî, Şemseddin el-Garrâkî, Mecdüddin el-Birmâvî, Şemseddin eş-Şattanûfî, İmâdüddin İbn Şeref el-Makdisî, Nâsirüddin Muhammed b. Abdülvehhâb el-Bârinbârî ve İbnü'l-Hümâm'dan fıkıh, ferâiz, Arap edebiyatı, hesap, astronomi, mûsiki, mantık ve felsefe okudu. En çok faydalandığı hocası aynı zamanda eniştesi olan Veliyyüddin İbnü'l-İrâkî'dir. Ondan Arapça, fıkıh ve usul dersleri yanında imlâ meclislerinde kendisiyle birlikte bulunarak hadis aldı. 815 (1412) ve 822 (1419) yıllarında hacca gitti. Orada Nûreddin İbn Selâme, Şemseddin İbnü'l-Cezerî, Şerefeddin İbnü'l-Küveyk, Zeynüddin İbnü'n-Nakkâş gibi âlimlerden hadis dinledi, ayrıca birçoğundan icâzet aldı.

Tasavvufa da meyleden Münâvî, İbrâhim el-Edkâvî ve İbrâhim b. Ahmed et-Tabâtabaî'ye intisap ederek kendilerinden tasavvuf terbiyesi aldı. Zeynüddin el-Hâfî'nin sohbetlerine katıldı. Bu arada ilmî faaliyetlerini de sürdürdü. Ezher Camii'nde hocalık yaptı; başta fıkıh olmak üzere usul, Arap dili, tefsir, hadis ve tasavvuf dersleri verdi. Şemseddin es-Sehâvî, Süyûtî, Şehâbeddin Ahmed eş-Şarâvî, Semhûdî, Bedreddin Muhammed el-Buhûtî, Burhâneddin İbn Zahîre onun talebelerinden bazılarıdır. Münâvî aracılığıyla tarikata intisap ettiğini belirten Sehâvî, hadis alanında fıkıhtaki gibi derin bilgi sahibi olmayan hocasının kendisinden *el-Kavlü'l-bedî* adlı eserini dinlediğini belirtir (*ez-Zeyl 'alâ Ref'i'l-İsr*, s. 462-463).

Hocası ve kayınpederi İbnü'l-Hümâm'ın takdirine mazhar olan Münâvî, onun des-

teğiyle Memlûk Sultanı el-Melikü'z-Zâhir Çakmak tarafından 4 Rebülâhîr 852'de (7 Haziran 1448) Salâhiyye Medresesi yöneticiliği ve hocalığına, 22 Receb 853'te (10 Eylül 1449) Mısır Şâfiî kâdilkudâtlığına getirildi. 28 Safer 857 (10 Mart 1453) tarihine kadar aralıksız sürdürdüğü bu görevlerinden el-Melikü'l-Eşref İnal tarafından uzaklaştırıldı. 24 Cemâziyelevvel 859'da (12 Mayıs 1455) müderrislik görevine iade edildi. 11 Şevval 865'te (20 Temmuz 1461) el-Melikü'z-Zâhir Hoşkadem tarafından getirildiği kâdilkudâtlık görevini 20 Şevval veya 20 Zilkade 867 (8 Temmuz veya 6 Ağustos 1463) tarihine kadar sürdürdü. 8 Receb 868'de (17 Mart 1464) yeniden tayin edildiği aynı göreve 13 Cemâziyelâhîr 870 (31 Ocak 1466) tarihine kadar devam etti. 12 Cemâziyelâhîr 871'de (19 Ocak 1467) vefat etti ve İmam Şâfiî'nin türbesi civarında defnedildi. Süyûtî'nin ifadesine göre mezhepte müctehid sayılan Münâvî'nin Şâfiî mezhebinde mâruf olan görüşlere muhalif görüş ve tercihleri bulunmaktadırlar (*Takrîrû'l-İstinâd*, s. 66). Zâhid, mütevazî ve cömert kişiliğiyle tanınan Münâvî'nin borca girerek fakirlere ve talebelere yardımcı bulunduğu nakledilir.

Eserleri. 1. *Şerhu Muhtaşari'l-Müzenî*. Sehâvî, "Sıfatü's-salât" a kadar yapılan şerhin altı cilt olduğunu söyler (*ez-Zeyl 'alâ Ref'i'l-İsr*, s. 446). 2. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Behce*. Abdülgaffâr b. Abdülkerîm el-Kazvî'nin fıkha dair *el-Hâvi's-şâgîr*'inin Zeynüddin İbnü'l-Verdî tarafından *el-Behcetü'l-verdiyye* adıyla nazma çekilmiş şekline hocası İbnü'l-İrâkî'nin yazdığı şerhin hâşiyesidir. 3. *Hâşiye 'ale'r-Ravzi'l-ünûf*. Abdurrahman b. Abdullah es-Süheyfî'nin siyer kitabı için kaleme aldığı hâşiyedir. 4. *Telhîşu Bezli'l-mâ'ûn*. İbn Hacer el-Askalânî'nin tâun konusundaki hadisleri topladığı *Bezli'l-mâ'ûn fi fazli't-tâ'ûn* adlı eserinin özetidir. *Tuhtetü'r-râgîbin fi beyâni emri't-tavâ'in* adını taşıyan bir nüshası Berlin Königlichen Bibliothek'te kayıtlıdır (nr. 6370). 5. *el-Fetâvâ*. Müellifin torunu Zeynelâbidin el-Münâvî tarafından derlenen fetvaları ihtiva eder. Şemseddin es-Sehâvî, hocasının rivayet ettiği kırk hadisi *el-İhtimâm bi-tahrîci erba'ine hadîşen min merviyi ceddinâ şeyhi'l-İslâm* adıyla tahrîc etmiş olup (*a.g.e.*, s. 462) bir nüshası Berlin Königlichen Bibliothek'te bulunmaktadır (nr. 1511).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, VII, 128; XV, 381, 424, 450, 459; XVI, 35, 286, 289, 292, 353; Sehâvî, *ed-Da'u'ü'l-lâmî*, X, 254-257; a.mlf., *ez-Zeyl 'alâ Ref'i'l-İsr* (nşr. Cûde Hilâl – M. Mah-

mûd Subh), Kahire 1966, s. 440-467; Süyûtî, *Hüsnü'l-muḥâdara*, I, 445; a.mlf., *Takrîrû'l-İstinâd fi tefsiri'l-ictihâd* (nşr. Fuâd Abdülmün'im Ahmed), İskenderiye 1983, s. 66; *Keşfü'z-zunûn*, I, 237, 259, 625-627, 918; II, 1635; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VII, 278, 312; VIII, 34, 46, 50, 52, 116, 134; Ahlwardt, *Verzeichnis*, I, 222; II, 598-599; Brockelmann, *GAL*, II, 93; *Suppl.*, II, 84; *Hediyetü'l-ârifin*, II, 528; Zirikî, *el-A'lâm*, II, 167; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifin*, XIII, 227-228.

MUHSİN KOÇAK

MÜNÂZARA

(المناظرة)

Gerçeğin ortaya çıkarılması için yapılan tartışmaların esaslarını inceleyen bilimin adı.

Sözlükte "bakmak, düşünmek" anlamındaki **nazar** kökünden türeyen ve "karşılıklı olarak bakmak, birlikte düşünmek" mânasına gelen **münâzara** kelimesi, terim olarak gerçeğin bilinmesine yönelik tartışmaların yöntem ve kurallarını araştırıp belirleyen ilmî disiplini ifade eder. Kur'an'da münâzara kelimesi geçmemekle birlikte nazar kökünden türeyen bazı fiillerle düşünmenin temel bilgi kaynakları arasında yer aldığına dikkat çekilmiş, fikrî tartışma ise **cedel** kavramı ile ifade edilmiştir. Ayrıca tartışmaların en güzel şekilde yapılması istenmiştir. Muhatabın amacını hedefinden saptırmak, ileri sürmediği bir görüşü isnat edip onu mağlûp etmeye çalışmak, muarızın kişiliğini küçük düşürücü tavırlar takınmak, kesin delile dayanmadan cedele girişmek, gerçeğin ortaya çıkmasından sonra tartışmayı sürdürmek, hakkı bâtil ve bâtili hak diye göstermeye çabalamak gibi ilmî ve ahlâkî nitelikler taşımayan tartışmalar yerilmiştir. Yine Kur'an'da, gerçeği savunmak amacıyla yapılması emredilen en güzel tartışma için bazı şartlar öngörülmüştür. Tartışmayı uygun zeminde yapmak, kesin delile dayanmak, getirilen açık delili kabul edip tartışmayı bitirmek ve muhataba karşı nazik davranmak bu şartların başlıcalarını oluşturur. Kur'an-ı Kerîm peygamberlerle kavimleri arasında geçen tartışmaları da aktarmaktadır. Bu tartışmalarda bir fikrin doğruluğunu kanıtlama veya yanlışlığını gösterme şeklindeki metotlar kullanılmıştır. Bir düşüncenin doğruluğunu ortaya koymak için gözlem ve deney, kıyas ve karşılaştırma yöntemlerinden faydalanılır. Düşüncenin yanlışlığını göstermek için de her şeyden önce iddiaya karşılık delil talep etme, iddianın doğruluğuna dair kanıt isteme, iddianın veya gerçeğinin ger-